

Ahmet Burçin Yereli

Prof. Dr. Ahmet Burçin Yereli, 1967 yılında İzmir’de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İzmir’de tamamladı. Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünde 1987 yılında tamamladıktan sonra 1992 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans eğitimi ve 1996 yılında da doktora eğitimini tamamlamıştır. Dokuz Eylül Üniversitesinde başlayan mesleki hayatı Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümünde devam etmektedir. Yurt içi ve yurt dışında farklı üniversitelerde dersler veren Yereli, Sosyoekonomi Derneği yönetim kurulu başkanıdır. Akademik çalışmaları yanında kurucu bölüm başkanlığı, yönetim kurulu üyeliği, senatörlük ve dekanlık gibi birçok idari görevde bulunmuştur.

*** Öncelikle bu çalışmada yer aldığımız için teşekkür ediyorum. İlk olarak maliyeci kimliğinizden başlayalım. Nasıl maliyeci oldunuz?**

Anlatmaya en baştan başlamak gerekirse 1983 yılının ilkbaharından başlamak daha doğru olacaktır. O yıllarda iki aşamalı olarak yapılan öğrenci seçme ve yerleştirme sınavına çevremdeki herkes gibi ben de titizlikle hazırlanıyordum. Sınavın ilk aşaması olan ÖSS - Öğrenci Seçme Sınavı ilkbahar aylarında yapıldı ve ilk sınavı başarıyla geçerek ikinci sınava

girmeye hak kazandım. O zamanki uygulamaya göre ilk sınavı geçenler ikinci sınava girmeden tercihlerini yapmak durumundaydılar. Dokuz Eylül Üniversitesinde öğretim üyesi olan ve psikoloji alanında dersler veren yakın bir akrabam bana, bölüm tercihlerinde yardımcı olacağı düşüncesiyle, hangi alanda yeteneklerimin daha iyi olduğunu ölçecek bir test uygulamayı önermişti. Bu arada uygulanan testin ne anlama geldiğini yıllar sonra, 2006 yılında Hacettepe Üniversitesinde eğitim formasyonu alırken öğrendiğimi belirtmek isterim. Howard Gardner'ın "Çoklu Zekâ" kuramına dayalı olarak hazırlanan testin sonucunda "Sosyal" yeteneklerim diğerlerinden daha ön planda çıkmıştı ve bu sonuca göre ben daha çok iktisat, işletme, maliye gibi alanlarda başarılı olabilecektim. Test sonucu benim için tam bir hayal kırıklığıydı çünkü asıl hedefim mühendislik bölümleriydi ve okulda matematik alanındaki en parlak birkaç öğrenciden biriydim.

Sonuç olarak tercihlerimi yaparken İzmir dışındaki iyi mühendislik okullarını başa yazıp, daha sonra da açıkta kalmayacak şekilde ve sosyal yeteneklerime uygun olduğu düşünülen bölümleri yazmanın daha doğru olacağına karar verdim. Tercih sıralamam Boğaziçi Bilgisayar, ODTÜ Bilgisayar, İTÜ Uçak, İTÜ Gemi ve Ege Gıda mühendislikleri olarak şekillenmişti. Bunlar olmazsa açıkta kalmamak için yazacağım bölümler de bir önceki yıla ait puan sıralamasına göre sıralanıyordu. İkinci sınavda matematik sorularındaki başarıma rağmen fen sorularında iyi bir performans yakalayamayınca mühendislik bölümlerinde kullanılan MF (Matematik-Fen) puanım tercihlerime yetmedi. Ancak açıkta kalmamak için tercih ettiğim bölümlerde kullanılan TM (Türkçe-Matematik) puanım ise oldukça yüksekti ve bu alanda en yüksek puanla girilebilen tüm bölümlere yetiyordu. Benim altıncı tercihim Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. İktisat Bölümüydü ve ÖYS - Öğrenci Yerleştirme Sınavı sonuçlarına göre oraya yerleştirildim.

1983 yılında lise son sınıfta okuyan öğrencilerin kaç tanesi "İktisat Bölümü" nedir sorusuna anlamlı bir cevap verebilirdi bilemiyorum ama benim hiçbir fikrim yoktu ve bölüme kaydımı yaptırırken burayı bitirince bir şey olabilir miyim sorusu ve endişesi taşıyordum. Birinci yarıyıl derslerine devam ederken okulun duyuru panolarında büyük bir holdinge bağlı bir pazarlama şirketinde dil bilen ve iyi ücretli bir iş olduğu ilanını gördüm. Lisede iki dil öğrenmiştik ve Ege kıyılarında yetişen herkes gibi turistlerle pratik yapma şansımız olduğu için çekinmeden her ikisini de günlük konuşmada kullanabiliyordum. Yapılan mülakatta başarılı bulunarak işe kabul edildim. Birkaç ay içinde çalıştığım alanda başarılı olarak farklı bölümlere geçtim. İkinci yarıyılın ortasında Bursa Bölgesinde iyi bir pozisyon teklifi aldım ama okulu bırakmam gerekecekti. Teklifi reddederek Mayıs ayına kadar çalışıp oradan ayrıldım. Ondan

sonra üniversiteyi bitirene kadar geçen sürede yatırım projelerinin hazırlanması ve yatırım teşvik mevzuatı ile ilgili olarak çalışıp pek çok sektördeki üretim süreçleri hakkında, kambiyo mevzuatı hakkında, muhasebe, finansman ve vergi mevzuatı hakkında teorik ve uygulamalı tecrübe edindim. Bu süre zarfında başta Maliye Bölümü olmak üzere İktisat ve İşletme Bölümlerindeki hocalarımla da üniversite dışında tanışma ve müşterek çalışma şansım oluşmuştu. Bölümümü 4 yılda bitirdiğimde özellikle Maliye Bölümündeki hocalarımla son derece yakın ilişkiler kurmuştuk.

Son sınıfta bir sınıf arkadaşım ile birlikte MPM – Milli Prodüktivite Merkezi tarafından açılan bir yarışmaya katılarak mansiyon ödülü kazandık. Ödül kazanan akademisyenlerin içinde üniversite öğrencisi sadece bizlerdik. 1987 yılının Mart ayında, Ankara'daki ödül dağıtım töreninin ardından akademik çalışmalarını devam ettirmeyi düşünmeye başlamıştım. Lisans mezuniyetinin ardından iktisat ve maliye bölümlerinden birinde yüksek lisansa devam etmenin daha doğru olacağına kanaat getirdim ve tercihim Maliye Bölümünden yana oldu.

1983 yılında İktisat Bölümüne öğrenci olarak girdiğim ve daha sonra araştırma görevlisi ve öğretim üyesi olarak 1998 yılına kadar Maliye Bölümünde çalıştığım Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde iyi bir akademisyen olmak için neler yapmak gerektiğini; 1998 yılının son çeyreğinde kadrosuna dâhil olduğum Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümünde ise neler yapmamak gerektiğini öğrendim.

*** O dönemde etkilendiğiniz hocalarınız oldu mu?**

Bu tercihte bölümün öğretim üyelerinin etkisi oldukça fazlaydı. Ama Aytaç Eker ve Mehmet Tosuner'in yeri her zaman başkadır. Bölümdeki hocalarımdan genel olarak çok şey öğrendim ama zorluklara karşı başarana kadar mücadele etmeyi, başarınca şımarmamayı, tevakkülü, tevazuu, rahle-i tadrinin ne anlama geldiğini, adam yetiştirmenin önemini özel olarak onlardan öğrendim.

***Maliye biliminin hukuk ve iktisat ile olan ilişkisini de dikkate alarak, Türkiye'de maliye bölümlerinin geleceği ile ilgili görüşleriniz nelerdir.**

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde Türkiye'de Maliye Bilimi ile ilgili tartışmaların odağını "Maliye"nin bir bilim dalı mı yoksa bir çalışma alanı mı olduğu oluşturmaktadır. Benzeri tartışmalar yirminci yüzyılın ilk yarısında İtalya, Almanya gibi ülkelerde de yapılmıştır.

Türkiye’de maliye kürsülerinin kurulması ve maliye ile ilgili yüksekokulların açılmasının ardından 1982 yılında çıkarılan Yükseköğretim Kanunu ile üniversitelerde Maliye bölümleri fakültelerin altında toplanmıştır. Dolayısıyla Türkiye’de de “Maliye” bilim midir tartışmaları alevlenmiştir.

Felsefi düşüncenin ürettiği ilk bilim dalı “İktisat” olarak kabul edilirse bilimler hiyerarşisinin en tepesinde “İktisat” yer alır. Sınırsız insan ihtiyacı üzerine yapılan tartışmalar, zamanla pek çok farklı bilim dalının şekillenmesine zemin hazırlamıştır. İnsanlık tarihinde “Devlet” otoritesi de ona duyulan bir ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. Devlet otoritesini talep eden insan topluluklarının arasında devlet üzerine yapılan tartışmalar siyaset bilimi, kamu yönetimi, kamu hukuku ve kamu ekonomisi gibi yeni düşünme ve tartışma alanlarını doğurmuştur. İşte kamu ekonomisi dediğimiz alan zamanla bunun kurumsal yapılanması ve bürokratik süreçleriyle birlikte “Maliye” adı verilen bağımsız bir kurumun ve bilimsel alanın oluşmasına zemin hazırlamıştır.

İnsanlık tarihinin bugün geldiği noktada mali konularda yapılan tartışmaları yarıda bırakıp “Maliye” özünde bilim midir yoksa iktisat biliminin bir çalışma alanı mıdır sorusuna cevap aramak toplumsal refaha müspet hiçbir katkı sağlamayacaktır. Bu tartışmaları uzun yıllar devam ettiren öğretim elemanlarının en temel delili ise batıda “Maliye” başlıklı bir eğitim ve çalışma alanının olmamasıdır. Öğrencilere verilen lisans diplomalarında yazan “Maliye” tabirinin batıda karşılığının olmaması nedeniyle bu diplomaların denkliğinin sorun çıkarabileceğini savunmuşlardır. Oysa Batı yükseköğretim sisteminde diplomadan ziyade lisans düzeyinde alınan derslerin içerikleri denklikte dikkate alınmaktadır. Ders içerikleri uygun hale getirildiğinde mezun olunan alanın tam adının bir önemi kalmamaktadır. Kaldı ki bugün Batı ülkelerinde maliye alanında çalışan araştırmacıların sayısı giderek artmaktadır. Maliye teşkilatları tam donanımlı ve iyi maliye eğitimi almış bürokratlara eskisinden daha fazla ihtiyaç duymaktadır. O nedenle bu tartışmalar tarafımdan abes, tabansız ve yersiz olarak kabul edilmiş ve hiçbir zaman taraf olunmamıştır.

İktisadi bilim yapan nasıl temel varsayımları ise Maliyeyi de bilim yapan temel varsayımlardır. İktisat biliminin en temel iki varsayımı insan ihtiyaçlarının sınırsızlığı ve kâinattaki kaynakların kıtlığıdır. Aynı şekilde toplumsal ihtiyaçlar da sınırsızdır. Kamu harcamalarının artışı kanunu bunun en güzel ispatıdır. Benzeri şekilde vergi, bütçe ve benzeri konularda farklı çeşitli teoriler ve bunların ispatı olmuş kanunlar mevcuttur. Ayrıca teorik

tartışmalara bağılı olarak genel kabul gören ve uygulamaya yön veren ilkeler bulunmaktadır: Adem-i Tahsis gibi.

Türklerin tarihi derinliği içinde “Maliye” önemli bir kurumdur, maliye konusunda devleti yönetenler tarafından yapılan tartışmalar, kadılarca verilen hükümler, Orhun Yazıtlarında Amerikalı bilim adamları tarafından iyi yönetişimin temeli olarak kabul edilen vasiyetler her Türk Maliye Bilim Adamı tarafından bilinmesi gereken temel bilgilerdir. Anadolu’daki kadı sicillerinde ekonomik regülasyonların 300 yıldan fazladır yapıldığını anlatan yüzlerce karar varken regülasyonun tarihini 1980’lerden başlatan bir maliye tedrisatı kanımca yetersizdir. Arapça kökünden çekip “Maliye” kelimesini kavramsallaştıran Osmanlı’nın maliye geçmişi bilinmeden, il defa Türkiye Cumhuriyeti’nde kullanılan “Vergi” tabirinin etimolojik kökenini öğrenmeden ve öğretmeden, Orta Asya’daki Türk devletlerinde kullanıldığı şekliyle “Salık” ile bizdeki vergiyi bağdaştıramayan bir maliye eğitimi temelsizdir.

Kanaatimce, iyi bir sosyal bilimci öncelikle daha özgür ve daha bir müreffeh bir toplum oluşturulmasında içinde yaşadığı topluma ve tüm insanlığa karşı taşıdığı sorumluluğun bilincinde olmalı ve bu bilinci gelecek kuşaklara aktarmalıdır. Bu uğurda üstlendiği öncü rolün gereklerini yerine getirmede bir an bile tereddüt etmemeli ve her halde doğru bildiklerini tartışmaktan ve gerçekleri dile getirmekten kaçınmamalıdır.

Akademik toplumun bir parçası olarak taşıdığımız önemli sorumluluklardan bir tanesi de gelecek kuşaklara yol gösterecek genç bilim adamlarını yetiştirmektir. Rahle-i Tedrisin ya da bugünkü ifadeyle “adam yetiştirme”nin bilgiyi gelecek kuşaklara aktarma ve bilgi birikimini sağlama yolundaki önemi tartışmasızdır. Ticarete sermaye birikimi neyse tefekkürde de bilgi birikimi odur. Ticaret nasıl tüccarın yanında öğrenilirse, tefekkür de münevverin yanında öğrenilir. Tek başına sermaye kabiliyetsiz tüccarın elinde nasıl heba olursa, bilgi de cahilin elinde öyle heba olur.

Bilim adamı sadece bilgiye sahip olan değil onu aynı zamanda doğru kullanandır. Dolayısıyla mütefekkindir, münevverdir. Bildiğini kullanamayan bilim adamı işlemcisiz bellek gibidir. Yazıcıya bağladığımızda çıktı bile alamazsınız. Günümüzün teknolojik altyapısı bilgiye erişim açısından sınırsız imkânlar sunmakla birlikte bilginin doğru kullanımında tam anlamıyla rehber olamamaktadır. Gerçek bilgi birikimi, daha çok bilgiye sahip olmaktan ziyade bilgiyi doğru kullanabilmeyi gelecek kuşaklara aktarmak suretiyle mümkün olacaktır.

Yirmibirinci yüzyılda sosyal bilimlerde Türk akademyasının en önemli sorunlarından biri adam yetiştir(e)memektir. Bilgiyi nasıl kullanacağını gelecek nesillere aktaramayan bilim adamları sahip oldukları misyonun bilincinde olamadıklarından ya da bencilliklerinden dolayı en büyük zararı aslında şahsen sorumlu oldukları toplumlarına vermektedirler. Kendilerinden sonra gelen her yeni bilim adamı bilgiyi doğru kullanmasını en baştan başlayarak öğrenmek durumunda kalmaktadır. Bu da topluma fazladan maliyet yüklemektedir. Bilgi birikimini sekteye uğratan bu davranış biçimi kırılamadığı sürece sosyal bilimler alanında Türk bilim insanlarından fazla bir şey beklemek sadece hayalcilik olacaktır.

Maliyecilerin misyonu açısından konuya baktığımızda sorunun sadece bilim adamı yetiştirmekten ibaret olmadığı aynı zamanda Türk Maliye Teşkilatının insan kaynaklarının karşılanması, mevcut kadroların eğitilmesi, yasama, yürütme ve yargı alanında Maliye ile ilgili donanımlı personel ihtiyacının karşılanması, toplumda vergi ahlakı ve vergi bilincinin oluşturulması gibi çok geniş bir sorumluluk alanının bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla iyi bir Maliyeci sadece çok iyi iktisat bilmekle kalmayacak, aynı zamanda iyi derecede hukuk, siyaset bilimi ve muhasebe ile sosyoloji ve psikoloji gibi alanlara da kendi düzeyinde hâkim olacaktır. Özellikle iktisat felsefesi ve hukuk felsefesi iyi bir Maliyecinin olmazsa olmazıdır. Bunlardan sadece birine hâkim olmak maliyeciyi kanadı kırık bir kuş misali yerde bırakacak, asla uçuramayacaktır. Maliyeci, sorunlar karşısında bir iktisatçı gibi düşünerek sonsuz çözümlerden bir tanesini uygun bularak ve bir hukukçu gibi esasa bağlayarak topluma sunmalıdır. İktisatçı ne kadar mütereddit ise hukukçu o kadar kat'idir. İktisatçı için 2X2'nin sonucu artı sonsuz ile eksi sonsuz arasında herhangi bir değeri alabilecek iken; hukukçu için kanunda ne yazıyorsa odur. Maliyeci için aslolan ise bu sonsuzluk ile kesinlik arasındaki ölçüyü doğru koyabilmektir. O nedenle her iki alanda da felsefi derinliği iyi olmalıdır.

Günümüzde kapitalist sistemin her şeyi parasal tabana oturtma ve sosyal süreçleri dahi sayısallaştırmaya yönelik gayretleri neticesinde iktisatta matematiksel yaklaşımlar her zamankinden daha fazla kullanılmaya başlamıştır. Her alanda tüm dünyayı ortak bir sayısal tabana yerleştirmeyi ve bu şekilde mukayeseli tespitler yapmayı esas alan yaklaşımlar ve daha çok batılı bilim adamları tarafından kendi sosyal çevrelerindeki süreçlere yönelik olarak geliştirilen modeller kendi araştırmacılarımız tarafından da benimsenmekte ve kullanılmaktadır. Bulunan sonuçların gerçekte olan ilişkisi dahi tam olarak kurulamadan çevremizdeki benzer süreçlerle ilgili farklı modeller üzerinde çalışılmaktadır. Dahası bu tür modellerde kullanılan veriler önceden tahmin edilmiş olup, tahmini veriler üzerinden tahminlemeler yapılmaktadır. Bu tür gayretler rüya içinde rüya (Dream within a Dream)

görmek gibidir. Özgün modeller geliştirmekten ziyade, başkaları tarafından geliştirilmiş modellerin ülkemizde uygulanmasına/uyarlanmasına yönelik bu tür çalışmaları bilim kabul eden yaklaşım giderek kabul görmüş ve lisansüstü mevzuatımıza yerleşmiştir. Çoğu zaman gerçeklerle örtüşmeyen bulgulara dayalı bu tür çalışmaların sonuçları gerçekmiş gibi empoze edilmeye çalışılmaktadır. Bu modellerle çalışan bilim adamlarının bir kısmı bazen buldukları sonuçları dahi yorumlayabilmekten acizdirler. Çoğu zaman bu yorumun başkaları tarafından yapılması ve sonuçlarının tartışılması gerektiğini düşünerek kendi kendilerini tatmine yönelik bir çaba içindedirler. Dolayısıyla kalıcı hiçbir sonuç üretmeyen ve sadece algıda yanılmaya yol açan bu çalışmalar ancak “Şizofrenik İktisat” olarak değerlendirilebilir. Maliye, “Şizofrenik İktisat” akımından uzak tutulmalı, Maliyeciler içinde yaşadıkları toplumun karşısına somut çözümler ile çıkabilmelidirler. Bunun yolu da iyi bir iktisat, hukuk ve siyaset bilimi eğitiminin yanında sosyolojik ve sosyal psikolojik donanımına sahip olmaktan geçer. Bu bağlamda genç bilim adamlarına tavsiyem Henry Laufenburger’in “Maliyenin Ekonomik ve Psikolojik Teorisi” adlı eserini okumalarıdır.

*** Bu bölümde, son dönemde Türkiye’de ve dünyada ortaya çıkan ekonomik ve mali sorunlar üzerine konuşmak istiyorum. Özellikle 2008 krizi sonrası tekrar maliye politikaları gündeme geldi. Bu süreçte, Türkiye’deki ve dünyadaki ekonomik ve mali sorunlarla ilgili neler söylemek istersiniz?**

Küresel kapitalizm özellikle 2000’lerden itibaren mali piyasalarda ciddi bir derinliğe ulaşmıştır. Türev piyasalardan elde edilen yüksek kazançların cazibesi reel sektörü beslemesi gereken tasarrufları bu piyasalara kaydırmıştır. Somut hiçbir ihtiyacı karşılamaya yönelik olmayan, sadece paradan para kazanma gayreti olarak adlandırabileceğimiz bu faaliyetler giderek çeşitlenmiş ve türevin türevi haline gelerek, kısa vadede olağanüstü kazançlar vadeden bir saadet zinciri oluşturmuştur. Ekonomiyi paranın yönetimi zanneden ve anlamsız ve faydasız formüllerin peşinden koşuşturan, kendi söylediğinden kendi dahi bir anlam çıkaramayan fakat yol açtıkları kafa karışıklığı nedeniyle belli mihraklardan yüklü ücretler elde eden akademisyen-köşe yazarı karışımı bir tetikçi grubu ekonomik süreçler üzerinde fazlasıyla söz sahibi olmuştur. Özellikle son yirmi yılda insanlığa en iyi iktisatçılar diye tanıtılanların önemli bir kısmı en iyi kriz kehanetinde bulunanlar olarak bilinmektedir. Krizlerden beslenen kapitalizm, tüm propaganda araçlarıyla insanlığa her gün yeni tür krizler hakkında haber ve bilgi vermektedir. Küresel kaos senaryolarının altında yatan gerçek ise bu propagandayı kullanan şirketlerin kâr beklentilerindeki gerçekleşme oranlarına göre oluşturdukları kendi başarı grafikleri karşısında duydukları hazdan ibarettir. İnsan ihtiyaçları hakkında düşünen ve

tartışan, toplumsal refah idealinin nasıl meydana getirileceğine kafa yoran kişilerin bu karmaşık süreçte yeri olmadığı gibi böyle bir iktisat anlayışı da demode olarak görülmektedir. Zenginliğin asıl kaynağı olan üretim üzerine yoğunlaşmak yerine, üretim-tüketim ilişkilerinde bir mübadele ölçüsü olarak kullanılan para üzerine yapılan çalışmalar daha önemliymiş gibi gösterilmekte; zenginliğin asıl ölçüsünün genel olarak para ve özel olarak da USD olduğu gibi bir algı oluşturmaya gayret edilmektedir. Maalesef ülkemizde de bu gayretlerin esiri olmuş, küresel düzeni algılamaktan aciz, iktisat ve siyaset tarihi hakkında herhangi bir fikri olmayan ama geleceğe yönelik kişisel öngörülerine canı gönülden inanan ve sadece kendi sanal aydınlığının karanlığında toplumun geleceğini kararttığı farkında bile ol(a)mayan, sayıca kalabalık olmamakla beraber çıkardıkları sesleri fazla duyulan bir akademisyen-köşe yazarı topluluğu bulunmaktadır.

Ekonomik döngüler zaman zaman daralma dönemleri olarak karşımıza çıkar. Bir ekonominin daralmadan düzenli olarak genişlediği bir döngü insanlık tarihi boyunca yaşanmamıştır. Zenginleşen toplumlar, zenginliklerini belli birkaç kuşak boyunca sürdürebilseler de arkadan gelen kuşaklar bu zenginliği sürdürme konusunda kendilerinden öncekiler kadar başarılı olamamakta ve daralma dönemleri yaşanabilmektedir. Bu daralma dönemleri o toplumlarda krizle mücadele konusunda bir motivasyona yol açmakta ve o kuşaklara birkaç kuşak sürecek tecrübeler sağlamaktadır. Ancak krizle mücadele motivasyonu yetersiz olursa o toplumsal yapı dağılmakta ve yerini başka toplumların egemenliğine bırakmaktadır. Bu tarih boyunca tekerrür eden bir süreçtir. Onun için iktisat ve siyaset tarihi önemlidir ve bu tarihi müktesebat, toplumsal refah idealinin gerçekleştirilmesinde, entelektüel sermayenin güçlendirilmesi açısından önemli hazinelerden biridir. Sermaye birikimi bilgi ve tecrübe birikimi ile desteklenmedikçe tabansız kalacaktır ki bu da ancak iyi bir iktisat eğitimi ile mümkün olacaktır. Aksi takdirde ülkemiz daha yıllarca sermayesi olan ama fikri olmayan ya da fikri olan ama sermayesi olmayanların kısır döngüsünde çırpınmaya devam edecektir.

Şüphesiz yukarıda sayılan içsel etkenlerin yanında, ekonomik krizlere yol açan dışsal etkenler de bulunmaktadır. 2008 Krizi bunun en güzel örneklerinden birdir. İktisat tarihine değişik bir psikolojik harp taktiği olarak geçebilecek 2008 Krizi, basın ve yayın organları aracılığıyla tüm dünyaya yayılmak istenmiştir. O dönemde ülkemizde kullanılan “kriz teğet geçecek” söylemi de bu psikolojik harbe karşı toplumu hazırlamak açısından yine iktisat tarihine geçecek bir propaganda taktiği olmuştur. Gerçekten de 2008 sonrasında özellikle Avrupa ülkelerinde yaşayanlar tüketim alışkanlıklarında değişikliğe gitmişler, daha tasarruflu davranarak bazı tüketimlerinden vazgeçmişler ve 2009 yazında Almanlar turistik seyahatlerini

kısınca Akdeniz sahilleri bomboş kalmıştır. Turizmin önemli olduğu İspanya, Portekiz ve Yunanistan bu süreçten olumsuz etkilenmiş; izleyen dönemde İspanya ve Portekiz orta hasarla krizi atlattırken, turizm dışında ciddi bir geliri olmayan Yunanistan ağır bir ekonomik krize girmiştir. Türkiye ise daha temkinli davranarak krizin etkisini daha az hissetmiştir.

Türkiye 2008 sürecinden dersler çıkartmasına rağmen, küresel ticarete pazar çeşitliliğine gidememiştir. Ağırlıklı olarak dış ticareti Avrupa ülkeleriyledir. Avrupa ile Türkiye arasında son yıllarda giderek derinleşen siyasi krizin yakın gelecekte ekonomik yaptırımlara dönüşme riski bulunmaktadır. Rusya, İran ve Türk Cumhuriyetleri ile olan ticari ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik gayretler istenilen sonucu vermekten uzaktır. Afrika ile olan ticarete yaşanan gelişmeler arzu edilen seviyelere ulaşamamıştır. 24 Ocak 1980 ile başlayan sanayileşme ve ticarileşme hamleleri ancak ikinci kuşağa ulaşmıştır ve bu kuşaklar dünya pazarlarına açılma mücadelelerinde ciddi siyasi engellerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunun en önemli nedenlerinden biri Türkiye'nin küresel siyasette daha gür ses çıkarmasıdır. Uzun yıllar küresel siyasette ve uluslararası ticarete pasif bir pozisyon alan Türkiye, 2000'lerden itibaren aktif bir oyuncu olmaya gayret gösterdikçe bu engellerle doğal olarak karşılaşacaktır. Asıl zor olan Türklerin tarihten gelen müktesebatları dolayısıyla bu süreçte başarısız olma gibi bir tercihi kabullenemeyecek olmalarıdır. O nedenle küresel siyasette ve uluslararası ticarete elde edilen her başarı, başarının devamını getirme gibi daha ağır bir misyonu o başarıyı elde edenlerin sırtına yüklemektedir. Uzun yıllar böyle bir misyonun ağırlığından korkanların yol açtığı pasif konum nedeniyle zaman kaybeden Türkiye artık kaybettiği zaman telafi etmek zorundadır ve bunun için ülkemizin her ferdi üzerine düşen görevi tam anlamıyla, eksiksiz olarak yerine getirmek durumundadır. Toplumsal refah açısından üzerimize düşen, sadece bugün için değil, gelecek kuşaklar için de çalışmaktır. Unutulmamalıdır ki sefaleti eşit paylaşmayan değil, zenginliği adil bölüştüren bir sistem için daha fazla üretmek zorundayız. Ancak ve ancak daha fazla çalışarak sermaye birikimi ve bilgi birikimini sağlayabiliriz ki gelecek kuşaklara bırakacağımız en büyük miras bu olacaktır.

*** Alan soruları kısmında ilk olarak Maliye Eğitimi konusundaki görüşlerinizi alabilir miyiz?**

Şizofrenik iktisadi tartışmaların ötesinde, hayatın gerçekleri üzerine düşünen, tartışan ve çözüm üretme gayreti içinde olan maliyeciler, iktisatçıların sanal dünyasından sıyrılarak iktisadi konulara maliyeci bakış açısıyla somut katkılar sağlamaktadırlar. Kamu ekonomisinin işleyişi, maliye politikası araçlarının doğru kullanımı ve toplumsal refahın artırılması

maksadıyla neler yapılabileceğine dair uygulamalı bilgiye sahip olan maliyeciler, kendilerine verilen rakamların güvenilirliğini dahi araştırmadan ithal formüllerle yerli sorunlara çözüm arayan iktisatçılardan her zaman bir adım önde olmuşlardır.

Yaklaşık 30 yılı aşkın bir süredir her yıl, daha iyi bir maliye eğitiminin nasıl olması gerektiğini tartışmak üzere toplantılar düzenleyen ve bu toplantılarda güncel mali konuları ele alan maliye bilim insanları arasındaki diyalog ve koordinasyon, farklı birçok disiplindeki meslektaşlarının arzu edip de gerçekleştiremediği bir düzeye erişmiştir. Bu yapıdan en çok istifade edenler ise maliye bölümlerinde eğitim alan öğrencilerdir. İktisat, hukuk ve siyaset alanında ciddi teorik ve uygulamalı eğitim alan maliyeciler ekonomik sistemin her aşamasında aktif rol üstlenmektedirler.

Sorunları 2 boyutlu koordinat ekseninde tanımlayan ve çözüm üretmeye çalışan sair bilimsel öğretilere karşı, bütüncül bir bakış açısıyla ve en yukarıdan sorunları algılayabilen, tanımlayan ve bu şekilde çözüm üretmeye çalışan maliyeciler mukayeseli bir üstünlüğe sahip olarak üniversite sonrası yaşama hazırlanmaktadır. Dolayısıyla maliye eğitimi ülkemizin geleceği açısından da önem taşıyan ve batıda da hızla yayılan ciddi çalışma alanlarından bir olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sizce, günümüzde en önemli veya güncel mali konular nelerdir?

Günümüzün en önemli mali konularından biri belki de ilki artan “vergi yükü”dür. Özellikle 2008 Krizi sonrasında tekrar güçlenen Keynesyen çözümler kamu ekonomilerini ciddi bir kaynak baskısı altına sokmuştur. Özellikle aşırı borçlu ABD ekonomisi bu kaynak baskısı altında ciddi siyasi tartışmalar da yaşamıştır. Nitekim son başkanlık seçiminde yaşanan sonuç, ekonominin iyi yönetilmemesine de bağlı olarak sürpriz olarak değerlendirilmektedir.

Ekonomik krizler iyi yönetilmediğinde aşırı söylemlere sahip siyasi partilerin güçlenmesine yol açtığı ve bir sonraki politik döngüde bu siyasi akımların ülke yönetiminde söz sahibi olduğu sıkça rastlanan bir durumdur. Dolayısıyla başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerde de giderek ağırlığını hissettiren ekonomik durgunluk küresel siyasette de aktörleri temelden değiştirmeye başlamıştır. Özellikle durgunlukla mücadele edebilmek için daha müdahaleci politika izlemek isteyen gelişmiş ülkeler, uzun vadeli olarak borçlanmış ekonomileri dolayısıyla zorlanmaktadır ve çözümü vergilerle finansmanda aramaktadırlar. Tüketim gücü daralan kişiler üzerinde vergi yükünü artırmaya yönelik politikalar da maalesef bireysel refah dengesini olumsuz etkilemektedir.

Vergi kapasitesi sonuna kadar kullanıldığında ise tasarruf oranı düşmekte, bu durumda özel sektörün yatırımları için kullanılabileceği tek kaynak olarak kamu kaynakları kalmaktadır. Bu durumda da ekonomik ve politik yozlaşma sürecinin hızlandığını hepimiz biliyoruz. Kamu ekonomisini genişletmenin sosyal, iktisadi ve siyasi maliyetlerini iyi hesaplamadan alınacak kararların genel refah üzerinde her zaman hatta çoğu zaman olumlu etkilere yol açmayacağını düşünerek hareket etmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Özellikle Orta Doğu coğrafyasında giderek yayılan bölgesel çatışmalar giderek topyekûn bir savaşa dönüşme tehdidi taşımaya başlamıştır ki bu da içinde bulunduğumuz coğrafya açısından üzerinde durulması gereken önemli konulardan biridir. Krizden beslenen küresel kapitalimin bu çatışmalardan asgari düzeyde de olsa bir menfaat öngörüsü bulunmaktadır. Ancak aynı durum ülkemiz ve çoğu komşumuz olan bölge ülkeleri için geçerli değildir. Bölgesel düzeydeki düşük yoğunluklu çatışmalar giderek daha yüksek seviyelere ulaşmaktadır. Ülkelerin yerli savunma sanayii açısından bu çatışmalar kısa süreli bir dinamizm meydana getirmekle birlikte orta ve uzun vadede yaşanacak yıkımın iktisadi etkisi daha büyük olabilir ve bazen telafisi de mümkün olamayabilir. Savaş dönemlerinin en büyük dezavantajı, orta ve uzun vadeli düşünmeyi ortadan kaldırıp kısa vadeli günlük politikalara ülke yönetimlerini mahkûm etmesidir. Bu da sağlıklı bir maliye politikası uygulamasını neredeyse imkânsız kılar.

Rasyonel bir planlama sürdürülebilir maliye politikasının temelidir. Maliye politikaları çoğu zaman orta ve uzun vadeli olarak tasarlanır. O nedenle iyi bir planlamaya ihtiyaç vardır. Çatışma ortamları kısa vadeli politik manevralara müsait olduğu için, bu dönemlerde izlenecek maliye politikaları çok sınırlıdır ve kısır tedbirlere dayanır. O nedenle, öncelikle Orta Doğu coğrafyasında çatışma çözümlenmeye yönelik gayretlere ağırlık verilmeli ve ardından çatışma sonrası dönemin yeni koşullarına uygun maliye politikası tercihleri belirlenmeye çalışılmalıdır.

*** Teşekkürler.**